

Geopolityczna specyfika potrydenckich nuncjatur apostolskich (1562-1605) - studium prozopograficzno-porównawcze

Powstanie nowożytnych organizacji państwowych wymagało utworzenia dlań efektywnego systemu wzajemnego kontaktu i kontroli, dostosowanego do co raz bardziej dynamicznej sytuacji geopolitycznej Europy XVI w. Sztuka dyplomacji powstała właśnie na usługi nowożytnego państwa, jako alternatywny dla rozwiązań zbrojnych środek utrzymywania równowagi politycznej. Kształtująca się dyplomacja Stolicy Apostolskiej miała charakter szczególny. Nie stanowiła jedynie politycznej reprezentacji nowożytnego państwa świeckiego, lecz odnosiła się do średniowiecznego modelu zjednoczonej Europy, Rzeczypospolitej chrześcijańskiej. Dlatego, po wyjściu z kryzysów awiniońskiego i reformacji, Stolica Apostolska dość łatwo odzyskała możliwość podejmowania własnej inicjatywy politycznej, właśnie przy pomocy stopniowego wprowadzania systemu reprezentacji dyplomatycznych na poszczególnych katolickich dworach.

Jednym z dwóch podstawowych celów projektu jest opracowanie biografii zbiorowej nuncjuszy apostolskich w epoce potrydenckiej (1562-1605) oraz sporządzenie ich uaktualnionego wykazu, śledząc geografii papieskich poselstw (dwór cesarski, Madryt, Paryż, Lizbona, Neapol, Rzeczpospolita, Wenecja, Piemont, Florencja, Graz, Kolonia, Lucerna i Bruksela). Drugim z założeń badawczych jest ustalenie geopolitycznej specyfiki funkcjonowania poszczególnych nuncjatur w perspektywie porównawczej, a także próba połączenia owej charakterystyki z prowadzoną wówczas przez Kurię rzymską polityką nominacyjną pośród własnej służby dyplomatycznej.

Realizacja projektu przewiduje wykorzystanie europejskich edycji źródłowych nuncjatur oraz istniejącej literatury przedmiotu, ale także przeprowadzenie gruntownych badań archiwalnych (Watykan, Włochy, Austria, Niemcy, Francja, Hiszpania). Analizowany materiał stanowić będą przede wszystkim: korespondencja, instrukcje, diariusze i spuścizna polityczno-literacka nuncjuszy. Konieczne będzie stworzenie komputerowej bazy danych, która pozwoli na projektowanie zarówno kwestionariuszy dla każdego z badanych dyplomatów, jak i odpowiednich wyszukiwarek umożliwiających przeprowadzanie analiz danych. Badanie prozopograficzne nuncjuszy apostolskich posłuży następnie do skonstruowania obrazu ich zbiorowości w omawianym okresie. Kolejnym etapem badań będzie porównanie zebranych danych przy zastosowaniu klucza geograficznego, celem zrozumienia papieskiej polityki personalnej w ramach własnej służby dyplomatycznej, a także jej geopolitycznego ukierunkowania. Przyjęte metody badawcze czerpać będą zarówno z osiągnięć tradycyjnej krytyki historycznej, jak i z metodologii nowej historii dyplomacji: prozopografii, historii porównawczej, *connected history* oraz teorii konfesjonalizacji.

Bezpośrednim bodźcem do podjęcia proponowanych badań są następujące fakty: po pierwsze, pomimo, iż dysponujemy rzetelnymi opracowaniami w zakresie historii dyplomacji papieskiej w drugiej połowie XVI w., historiografia nie poświęciła większej uwagi nuncjuszom jako zbiorowości ludzkiej, a geopolityczna specyfika papieskich placówek nie została dotąd przeanalizowana w perspektywie porównawczej. Po drugie, chciałabym zerwać z bilateralną wizją wczesnonowożytnych kontaktów dyplomatycznych, kontynuując swoje badania w szerokim europejskim kontekście. Po trzecie, koniecznym wydaje się rozszerzenie dociekań dotyczących historii dyplomacji papieskiej na nuncjatury do tej pory szczególnie słabo opracowane (np. nuncjatury włoskie, Bruksela czy Lizbona).

W drugiej połowie XVI w. rola Stolicy Apostolskiej w europejskim systemie między państwowym osiągnęła swoje apogeum. Z tego właśnie powodu uważam, że w centrum zainteresowania historiografii powinni stanąć także ludzie stanowiący wówczas bezpośrednio, w imieniu papieża i Stolicy Apostolskiej, o interakcjach dyplomatycznych i politycznych w całej Europie. Zrozumienie klucza polityki personalnej dla realizacji polityki zagranicznej Stolicy Apostolskiej, wraz z jej geopolitycznym ukierunkowaniem, jest problemem, którego opracowanie stanowi dużą wartość badawczą, nie tylko dla historyka polskiego, ale i w całej Europie. Dodatkowo, elektroniczna baza danych stanowić będzie niezwykle użyteczne narzędzie dla dalszego badania zbiorowości nuncjuszy apostolskich i pozwoli na przyszłe chronologiczne rozszerzanie analizy tej problematyki.